

27 ta' Lulju, 1993

Imħallfin: –

S.T.O. Prof. Giuseppe Mifsud Bonnici LL.D. – President
Onor. Joseph A. Herrera Bl.Can., Lic.Can., LL.D.
Onor. Carmel A. Agius B.A., LL.D.

Avukat Dottor Henry Mamo noe

versus

Angelo Xuereb noe

Appell – Sentenza – Digriet Interlokutorju – Kjamata fil-Kawza

Appell minn digriet li caħad talba għall-kjamata fil-kawza. Gie eċċepit illi l-pronunzjament ta' l-ewwel Qorti kien sentenza parzjali u mhux digriet u konsegwentement il-metodu ta' Appell b'rikors u mhux b'Nota u b'Petizzjoni kien inidonej.

Il-Qorti sabet illi l-ewwel Qorti kienet tat digriet interlokutorju u għalhekk l-appell kien korrettament sar b'Rikors. Giet ordnata t-talba għall-kjamata fil-kawza.

1. Iċ-ċitazzjoni quddiem il-Qorti tal-Kummerċ proposta mill-banka attriċi, tesponi illi fis-27 ta' April, 1987, il-kumpanija konvenuta aċċettat kambjala li kienet ħarġet is-soċjetà *Domestic Electrical Appliances Limited* għal tlett elef mija u disgħa u disgħin lira u sittin ċenteżmu (Lm3,199.60ċ) li kellha timmatura fil-31 ta' Lulju, 1987. L-imsemmija traenti soċjetà iġġirat l-istess kambjala favur il-banka li interpellat lill-kumpanija konvenuta biex tħallas il-kambjala u billi din naqset, il-Qorti giet mitluba li tikkundannha għall-ħlas;

2. Il-kumpanija konvenuta talbet il-kjamata in kawza ta' *Domestic Electrical Appliances Limited* u mbaġħad eċċepiet illi:

(a) m'għandha tħallas xejn għaliex l-import kollu tħallas – in “buona fede” lis-soċjetà traenti;

(b) li m'għandux jiġi tenut li hija obbligata tħallas darbtejn;

3. Fis-17 ta' Settembru, 1991, l-imsemmija Qorti ppronunzjat provvediment li bih çahdet it-talba tal-kumpanija konvenuta għall-kjamata in kawża tas-soċjetà *Domestic Electrical Appliances Limited* a bażi tas-segwenti:

“Illi għandu jiġi rrilevat li l-azzjoni attriċi hija dik magħrufa bħala l-*actio cambiaria*, azzjoni rregolata bil-Kodiċi tal-Kummerċ u li għandha haġġa awtonoma, indipendentement minn eċċezzjonijiet li huma personali kemm għall-pussessur tal-kambjala kemm ukoll għall-ġiranti (Ara art. 197 – 198 Kap. 13). Fil-fatt ma tistax issir opposizzjoni għall-ħlas ta' kambjala ħlief fil-każ ta' telf tal-kambjala jew ta' falliment tal-pussessur). Il-konvenut *nomine* la qed jattakka l-validità tal-kambjala bħala dokument legali, la qed jallega li ma ġietx ipprotestata u lanqas li l-kambjala intilfet – fil-fatt l-original ġie esebit fl-atti. Jekk tassew ħallas dik il-kambjala, kif eċċepixxa l-konvenut *nomine*, din il-kambjala mhux suppost qiegħda fil-pussess ta' terzi. Jekk, kif donnu qiegħed jeċċepixxi l-konvenut *nomine* in rappresentanza tas-soċjetà kummerċjali, li ħallas però ma ħax lura l-kambjala, allura jfisser li huwa xorta waħda jibqa' responsabbli versu l-attur *nomine*, pussessur attwali, bid-dritt ta' rigress jew ħlas lura mingħand min huwa jgħid li diġà rċieva l-istess ammont ta' ħlas. Altrimenti, speċjalment meta x'aktarx *si tratta* ta' soċjetà li mhix fil-kawża li tinsab fi stat ta' falliment kif irrilevat waqt it-trattazzjoni orali, il-proċedura spedita li hija l-baži tal-kambjala tkun ġiet stultifikata u mtaqqła b'indagini li jmorru 'l hinn mill-azzjoni esperita;

Għal dawn il-motivi:

Il-Qorti qiegħda tirrespingi l-ewwel eċċezzjoni u kull azzjoni oħra konsegwenza li għal dina l-eċċezzjoni u l-kawża għalhekk

tibqa' biss dwar il-mertu kif impostat mill-attur *nomine* li għad irid jipproduci l-prova legali ta' l-ittra ufficjali Dok. B flimkien mal-prova tan-notifika. Spejjeż riservati'';

4. L-appellanti tillamenta illi l-provvediment appellat huwa digriet interlokutorju li però effettivamente huwa ugwali għal każda ta' l-eċċezzjonijiet tiegħu, u dan, mingħajr ma nġhatat l-opportunità lill-appellanti li tagħmel il-provi tagħha fuq l-eċċezzjonijiet;

5 (a) Is-soċjetà attrici, fl-ewwel lok, ipprotestat illi l-appell huwa rritwali għaliex gie pprezentat minn Tonio Farrugia, li ma jidhirx li għandu "*locus standi in judicio*";

Fid-19 ta' Settembru, 1991, però l-istess Tonio Farrugia pprezenta nota li biha assumu l-atti, flok Angelo Xuereb, in rappresentanza ta' *Suncrest Company Limited*, u għalhekk irrikors ta' l-appell mhuwiex difettuż;

(b) It-tieni oġġezzjoni hija fis-sens illi billi "il-provvediment impunjat iddispona minn eċċezzjonijiet tal-konvenut, kwindi mhuwiex digriet interlokutorju iżda sentenza parzjali" u r-rikors huwa inidoneju għal appell minn sentenza;

Huwa veru illi forsi d-digriet ta' l-ewwel Qorti ma ġiex miktub b'mod li juri inkontrovertibbilment illi l-provvediment kien ta' natura ta' digriet u ma kinitx sentenza, però, xorta waħda, jekk jiġi analizzat kif imiss, in-natura vera tiegħu għandha tirrizulta. Tgħid l-ewwel Qorti:

"Ikkunsidrat li dan li ġej huwa provvediment dwar it-talba tal-konvenut *nomine* kif issollewata bhala eċċezzjoni

preliminari fejn fiha talab li tiġi kkjamata in kawża bhala konvenuta lis-soċjetà *Domestic Electric Appliances Limited...*”;

Minn dan il-kliem jidher, l-ewwelnett, l-iskop tal-provvediment. L-iskop huwa li l-Qorti tipprovdi fuq **it-talba għall-kjamata in kawża tas-soċjetà**. Sfortunatament talba bħal din, li l-liġi stess tirregola fl-art. 961 Kap. 12 tnizzlet bħala “eċċezzjoni” fin-nota ta’ eċċezzjonijiet tal-kumpanija konvenuta, u l-ewwel Qorti nnutat dan il-fatt passivament mingħajr ma kkritikatu għalkemm komplet, korrettement biex tikkonsidra l-punt mhux bħala **eċċezzjoni** iżda bħala **talba**, kif proċeduralment hi. Il-kjamata in kawża tista’ tintalab kemm mill-partijiet kif ukoll mill-Qorti kif isemmi l-art. 961. Huwa diffiċli għal din il-Qorti biex tiddisponi minn **talba** ta’ natura proċedurali simili għal din, jekk mhux b’digriet; mentri l-Qorti tista’ tiddisponi minn **eċċezzjoni**, kemm b’digriet kif ukoll b’sentenza;

Il-parti finali tal-provvediment imbagħad turi kif intlaħqu l-intenzjonijiet tal-Qorti li:

“qiegħda tirrispingi l-ewwel eċċezzjoni u kull eċċezzjoni konsegwenzjali għal din l-eċċezzjoni u l-kawża għalhekk tibqa’ ssir dwar il-mertu kif impustat mill-attur...”;

L-użu impropriu tal-kelma “eċċezzjoni” meta dak li kien qed jiġi rregolat kienet iċ-ċaħda o meno tat-talba għall-kjamata in kawża, holoq id-dubju espress mis-soċjetà attriċi, anki għaliex il-motivazzjonijiet kollha msemmija fil-provvediment huma indirettament, konnessi mat-talba imma huma pjuttost riflessi fuq l-eċċezzjonijiet veri u proprji tal-konvenuta soċjetà;

(c) Il-kjamata in kawża huwa istitut ta' utilità proċedurali indubja. Kien hemm żmien meta l-gurisprudenza kienet qed ittendi biex tiċċirkoskrivi l-kjamata billi tirritjeni neċessarja l-kondizzjoni li l-parti kjamata in kawża trid tkun passibbli ta' kundanna fit-termini preċiżi taċ-ċitazzjoni kif ifformulata mill-attur, imma l-kawżi li nholqu konsegwenti għall-kollizzjonijiet awtomobilistiċi urew li dak l-element ma kienx affattu neċessarju – kif qalet, per eżempju, is-sentenza ta' din il-Qorti ta' Appell fil-kawża *deċiża fid-29 ta' Mejju, 1967, fl-ismijiet Camilleri vs Robo* – u din il-Qorti f'diversi okkażjonijiet esponiet il-ħtieġa ta' kjamata in kawża, u ordnat konsegwentement – kif hemm reċentement, per eżempju, fis-sentenza ta' l-4 ta' Mejju, 1992, fl-ismijiet *Enriquez et vs Avukat Farrugia*;

(d) Fil-każ preżenti, qed tintalab il-kjamata in kawża tas-soċjetà li ħarġet il-kambjala, u din il-Qorti ma jidhrilhiex li tali talba tista' "*a priori*" tiġi miċhuda sempliċement għaliex l-azzjoni hija waħda "*kambjarja*" "*kif impustata mill-attur nomine*" possessor tal-kambjala, kontra l-aċċettant konvenut *nomine* meta dan qed jallega li t-traent kien tħallas. Ċertament meta l-kambjala in kwistjoni – tinteressa biss l-uniċi żewġ firmatarji – it-traent u l-aċċettant – barra mill-possessor, ma jistax, b'mod assolut, tiġi eskluża l-utilità tal-presenza fil-kawża tat-traent, allegatament imħallas, għalkemm mal-ħlas il-kambjala ma ġietx ikkonsenjata billi kjament spicċat għand il-possessor. L-azzjoni kambjarja awtonoma u indipendenti kemm hija awtonoma u indipendenti mir-relazzjonijiet bejn id-diversi partijiet li setgħu ffirmawha, inkwantu dawn ma jinteressawx il-possessor u m'għandhomx jostakolawh – xorta waħda però ma tistax tipprexxindi kompletament mill-allegazzjoni ta' "*pagament*" anki jekk dan jista' jirriżulta li sar ħażin, iżda li jista' wkoll jirriżulta li sar f'sitwazzjoni frawdolenti, jew almenu

sospettuża, meta l-allegazzjoni hija ta' pagament lit-traent, u l-possessur wasal għall-pussess *tramite* l-istess traent – kif inhu l-każ. U dan – barra konsiderazzjonijiet oħra li jistgħu jiġġustifikaw il-kjamata in kawża, – bħal, per eżempju, l-utilità tal-presenza tal-kjamata minhabba l-azzjoni ta' rigress, imsemmija fil-provvediment tal-Qorti;

(e) Dak li jibqa' x'jiġi osservat huwa li kjamata in kawża mhux se ttawwal jew ixxeckel irragonevolment l-andament spedit ta' l-azzjoni kambjarja. Dan jiddependi, kważi esklussivament mill-Qorti u miċ-ċirkostanzi konkomitanti u mhux mill-istitut “*ut sic*” u naturalment l-istess Qorti għandha tirregola adegwatament il-kondizzjoni tal-kawża, u tassikura li ebda tattika merament dilatorja tal-konvenut *nomine*, ma tiġi permessa;

(f) Finalment, din il-Qorti, ukoll, ma tistax tinjora l-fatt, li fuq il-listi tagħha kellha, kontemporanjament ma' din il-kawża, il-kawża fl-ismijiet Avukat dottor Henry sive Eric Mamo in rappresentanza tal-*Mid-Med Bank Limited vs Joseph Muscat* – Ċitazzjoni numru 236/89 – fejn l-istess Qorti tal-Kummerċ, f'azzjoni kambjarja, ippermettiet, b'digriet tal-25 ta' Ġunju, 1991, anteedenti għal dan akkoljiet it-talba għall-kjamata in kawża ta' soċjetà traenti tal-kambjali billi l-aċċettant allega li huwa għamel dan biex jigarantixxi s-soċjetà li xtaq idahhal fil-kawża u għaliex ingħatat l-eċċezzjoni “*lis alibi pendens*” u din il-preżenti sentenza għalhekk, qiegħda wkoll tassikura ċerta konformità fil-proċedura in materja. Is-sentenza f'dik il-kawża giet mogħtija llum ukoll;

6. Għal dawn ir-raġunijiet il-provvediment appellat qed jiġi rrevokat u l-atti qegħdin jiġu rinviati lill-ewwel Onorabbli Qorti biex issir il-kjamata in kawża mitluba, u għall-

kontinwazzjoni u konkluzjoni tal-kawża skond il-ligi;

Spejjeż taż-żewġ istanzi mingħajr taxxa.

